

GUDAČKI
KVARTETI
DISKOGRAFIJA

ivan supek

bčić

Gudački kvarteti Ludwiga van Beethovena izdvajaju od ostatka njegov opusa, a to posebice vrijedi za njegove kasne kvartete. To je glazba koju on sklada bez vidljivog vanjskog poticaja, posve je izvjesno da ih nije namijenio širem slušateljstvu onoga doba, a i samom skladatelju je tada gotovo sigurno bilo posve jasno da ih njegovi suvremenici niti neće moći izvoditi kako treba. Što su onda oni - vremenske kapsule, konačna duhovna poruke za buduća pokoljenja? No, problem je u tomu što nitko ne može dokučiti što nam on to poručuje. Bez namjere da se upuštam u filozofsko-muzikološka razglabanja problema smatram da kvarteti nastaju "iznutra" i predstavljaju vrlo apstraktnu i hermetičnu formu, a to su upravo paradigmatičke odlike glazbe same, a "poruka" dolazi svakom pažljivom slušatelju ponaosob tijekom samog čina slušanja. Po tomu kasni Beethovenovi kvarteti svoj pandan mogu naći u kasnim djelima J. S. Bacha.

Muzikolozi dijele Beethovenove gudačke kvartete u tri cjeline i u ovome slučaju to je sasvim primjerena podjela jer su te tri cjeline vremenski dobro odijeljene i idiomatski dovoljno različite, pa ću se i ja u pregledu diskografije pridržavati takve sistematizacije. Diskografija, a ujedno i moderna tradicija izvođenja Beethovenovih kvartete počinje s prijeratnim izvedbama i snimkama slavnog Buschevog kvarteta, koje je diskografska kuća EMI nedavno sakupila i izdala na četiri kompaktna diska (EMI CHS 5 65308). Na snimkama ne nalazimo sve kvartete, zvuk je ograničen glede dinamike i frekventnog opsega, no tu izvedbu jednostavno morate imati u svojoj diskoteci. Izvedba je to koja postavlja temelje modernog načina izvođenja oslobođenog romantičnih manirizama i koja prvenstveno ponire u samu bit Beethovenove glazbe neopterećena

vanjskom ljepotom ili preciznošću i, ruku na srce, zapravo nikada poslije niti nije bila nadmašena. Nakon njih u razdoblju mono ere imamo nekoliko velikih izvedbi koje i danas nalazimo u katalogu i koje bi svakako vrijedilo poslušati. Prvenstveno to vrijedi za raniju izvedbu Hungarian kvarteta (EMI HMV HQS 1179), koji je u različitim sastavima između 1935. i 1970. godine vodio čuveni mađarski violinist Sándor Végh. Njih odlikuju krasna intonacija, uigranost svirke, te promišljenost u vođenju glazbenih linija. Potom, tu su i rane izvedbe Budimpeštanskog kvarteta (Sony mono M2K 52531) izdanih izvorno 1956. godine za Philips koje odlikuje bolja intonacija i glazbena koncentracija nego njihove kasnije stereo snimke. Godinu kasnije, 1957., Hollywoodski gudački kvartet u sastavu Felix Slatkin, Paul Shure, Paul Robyn i Eleanor Aller bilježi svoju sjajnu interpretaciju Beethovenovih kasnih kvarteta (Testament SET 3802). Odlikuje ih vrlo individualan nastup svakog od svirača, što uglavnom pridonosi "razgovijetnosti" glazbenih linija, no neke slušatelje će ponekad i zasmetati prividno odsustvo unisonosti i uigranosti. Toj kasnoj mono snimci gotovo da se ništa i ne može prigovoriti glede kvalitete zvuka.

Često se kaže da su Beethovenovi kvarteti veći od bilo koje pojedinačne izvedbe, i stoga bi trebalo imati barem nekoliko izvedbi njegovih kvarteta. No, ukoliko insistirate posjedovati samo jedan komplet ujednačena idioma i primjerena stereofonskog zvuka, moja preporuka bila bi nabaviti ili izvedbu Véghovog kvarteta ili onu Talijanskog kvarteta (Quarteto Italiano). Véghov kvartet predvodi već spomenuti veliki violinist Sándor Végh, a izvedbe su snimljene 1970-ih godina za tvrtku Telefunken, da bi ju u novije vrijeme reizdala diskografska kuća Auvidis (VAL V4400).

Ukoliko težište stavljate na izvedbu, pogotovo onu kasnih kvarteta, ova izvedba nameće se kao prvi izbor. Ukoliko pak želite snimku ujednačenijeg zvuka te mirniju i uglađeniju izvedbu, onda je svirka do savršenstva uigranih Paola Borcianija, Elise Pegreffa, Piera Farullija i Franca Rossija ponajbolji izbor (Philips 426 050). Ukoliko želite noviji digitalni zapis tu se nameće kao ponajbolji izbor još jedan mađarski kvartet kao najbolji izbor - Takács Quartet (Decca 470 8472/8482/9492), uz napomenu da osim njih od novijih zapisa baš i nema nekih vrijednih spomena.

No krenimo sada i kroz diskografiju podijeljenu na već spomenute tri cjeline za one diskofile koji su odlučili nabaviti više izvedbi, i to u nekoliko različitih interpretacija. Za šest ranih kvarteta iz op. 18 u kojima je Beethoven još uvijek donekle na tragu svojih velikih prethodnika - Haydna i Mozarta, preporučio bih naravno izvedbe Véghovog kvarteta (V 4401/3) i Quarteto Italiano (Philips 426 046), ali tu su još i odlične izvedbe Alban Berg kvarteta (EMI Dig CDS7 47127-8) i Tokijskog kvarteta (RCA Dig 09026). Svirku i Alban Berg kvarteta i Tokijskog kvarteta odlikuje savršena uigranost, no dok Alban Berg naglasak stavlja na dinamiku i dramatičnost (pročitajte recenziju na stranicama Beethovenove diskografije), Tokijce prvenstveno odlikuju ljepota tona i odmjerena tempa.

Srednje gudačke kvartete - "Rasumovsky kvartete", op. 59/1-3, "Harfa kvartet", op. 74 i "Kvartet u f-molu", op. 95, možemo nabaviti u odličnim izvedbama čitavog niza ansambala, i tu vlada prava "gužva" - na radost nas diskofila, no usudio bih se izdvojiti izvedbe Véghovog kvarteta (V 4404/6), Talichovog kvarteta (Calioppe CAL 1634/6), Quarteta Italiana (Philips 420 797), Lindsayjevog kvarteta (ASV Dig CDDCS 207) i Tokijskog

kvarteta (RCA Dig RD 60462). O tri spomenuta kvarteta već smo sve rekli, no i preostala dva zaslužuju svaku pohvalu. Češki Talich kvartet predvodi Jan Talich, a u početnoj postavi ansambla violinu je svirao slavni češki violinist Joseph Suk. Nesumnjivo vas ta imena asociraju na muzikalnost, ljepotu svirke i radost muziciranja, a to su upravo i odlike njihove interpretacije. Engleski Lindsay kvartet u sastavu Peter Cropper, Ronald Birks, Roger Bigley ili Robin Ireland i Bernard Gregor-Smith osnovan je 1974. godine i odlikuje ga promišljenost i dubina interpretacije, što posebice dokazuje i njihova sjajna izvedba kasnih kvarteta, a prisutan je i mladenački žar kad to izvedba i zahtijeva.

Posljednjih pet gudačkih kvarteta (op. 127, 130, 131, 132 i 135), te posebice "Velika fuga", op. 133 vrlo su zahtjevni za izvođače. Ansambl mora imati savršenu uigranost i intonaciju, fizičku izdržljivost koja će im omogućavati održavanje potrebne koncentracije, te na kraju i ono najvažnije - razumijevanje Beethovenovog kompleksnog i enigmatičnog idioma. Samo najveći su i tu dali velike izvedbe, a posebnu preporuku nesumnjivo zaslužuju prvenstveno i prije svih Végh kvartet (Auvidis V 4405/8), ali i Talich kvartet (Calioppe CAL 9635, 9639), te Lindsay kvartet (ASV DCS 403), kojeg odlikuje najbolja snimka.

Ovaj (pre)kratak prikaz je nesumnjivo subjektivan pa to ne znači da i vi morate dijeliti takvo mišljenje. Jedini način da dođete do "svojih" interpretacija je da sami preslušate što više izvedaba, a samim tim činom svaki puta će vam se malo više razotkriti sama Beethovenova "poruka" i pri tome će te još uživati u veličanstvenoj glazbi. Čemu više se možemo nadati u ovom svakim danom sve (is)praznijem i užurbanijem okruženju.